

τα Χορτάτα

ΑΡ. ΦΥΛΛΟΥ 6
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2012
ΔΙΑΝΕΜΕΤΑΙ ΔΩΡΕΑΝ
tachortata.blogspot.gr

Τριμηνιαία περιοδική έκδοση του Συλλόγου των Απανταχού Χορτιωτών Λευκάδος

ΠΡΩΤΗ ΣΕΛΙΔΑ

Χορτιώτικο φθινόπωρο του τότε και του τώρα

Τρυγητής-χαράς ευαγγέλια
στα Χορτάτα το 1964

«Τι θέλουν όλοι αυτοί που λένε
πως βρίσκονται στην Αθήνα ή
στον Πειραιά;»
(Με τον τρόπο του Γιώργου Σεφέρη)

Η πλατεία με το γεροπλάτανο
των Χορτάτων σήμερα

«Ένα φύλλο έπεσε από το δέντρο
το βράδυ κι άρχισε να πηδάει
πάνω στο κώμα ουρλιάζοντας»
(Μίλτος Σαχτούρης, Εικόνες)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Το γράμμα της Σύνταξης Σελ. 2
- Γεγονότα και σχόλια Σελ. 3
- Ιππικός Όμιλος Χορτάτων Σελ. 4
- Ο θεσμός της διαίτησας στις
αγροτικές κοινότητες της
Λευκάδας κατά την περίοδο
της Βενετοκρατίας Σελ. 5-6
- Παλιές γιορτινές μέρες... Σελ. 6
- Η σελίδα της Χορτιώτισσας Σελ. 7
- Ποικίλα Σελ. 8
- Κοινωνικά Σελ. 8

Ιππικός Όμιλος Χορτάτων

Ο Πάτροκλος φτάνει ως τις Σκαίες πύλες της Τροίας, πάνω στο άρμα που το σέρνουν τα αθάνατα άλογα του Αχιλλέα και φορώντας την πανοπλία του. Εκεί όμως φονεύεται από τον Έκτορα. Γύρω από το νεκρό σώμα του ξεσπάει σκληρή και αμφιρροπη μάχη μεταξύ Ελλήνων και Τρώων. Κι ενώ οι αντίπαλοι συνεχίζουν να μάχονται, τα αθάνατα άλογα του Αχιλλέα μένουν μακριά από τη μάχη, στέκουν ασάλευτα με τα κεφάλια χαμηλωμένα προς τη γη και κλαίει για το θάνατο του Πάτροκλου...

Όμηρου Ιλιάδα, Β, 424-438.

■ Του ΕΚΤΟΡΑ Γ. ΧΟΡΤΗ | Σελ.4

Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΔΙΑΙΤΗΣΙΑΣ ΣΤΙΣ ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΛΕΥΚΑΔΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΒΕΝΕΤΟΚΡΑΤΙΑΣ

■ Του ΑΓΓΕΛΟΥ Γ. ΧΟΡΤΗ | Σελ.5

Οι Άγιοι Πέντε και η ανάγκη προστασίας του μνημείου

■ Του ΕΚΤΟΡΑ Γ. ΧΟΡΤΗ | Σελ.3

Οι «Αυλές»

■ Του ΕΚΤΟΡΑ Γ. ΧΟΡΤΗ | Σελ.8

Αποκατάσταση στο ορθό:

Στο προηγούμενο τεύχος και στη στήλη «Γεγονότα και σχόλια» γράφτηκε εκ παραδρομής «Αποτελέσματα εκλογών της 17ης Μαΐου 2012» αντί του ορθού «Αποτελέσματα εκλογών της 17ης Ιουνίου 2012». Όλα τα υπόλοιπα είναι ακριβή.

Αλλού τα κακαρίσματα κι αλλού γεννάνε οι κότες

Αγαπητοί συγχωριανοί,

ΚΑΠΟΤΑ, ένας αρχαίος Αθηναίος επήε το γιο του στο σκολειό ενός μαθητή του Σωκράτη και μεγάλο φιλοσόφου, του Αρίστιππου, γιατί είχε ακουστά πως έβγανε τους μαθητές του ξεφτέρια. Όταν όμως τον ερώτησε πόσο θα κόστιζε αυτήνη η ιστορία κι άκουσε ένα μεγάλο, κατά τη γνώμη του, ποσό, επαράτηρησε: - «Αρίστιππε, με τόσα λεφτά αγοράζω ένα βόιδι». Κι ο φιλόσοφος: - «Κράτα τότε το γιο σου, για να 'χεις δύο βόιδια». Το πόσο σπουδαία, βέβαια, είναι η μόρφωση για τον άνθρωπο το καταλαβαίνει ο καθένας. Όλος ο κόσμος πιστεύει πως την κοινωνία τη βαστάει και την ωφελεί ο μορφωμένος άνθρωπος. Γι' αυτό, όταν ήμαστε παιδιά, οι μεγαλύτεροι μας ορμηνεύανε με χίλιους δυο τρόπους να διαβάζουμε, για να προκόψουμε και να γένουμε άνθρωποι. Το ζήτημα όμως είναι αν εδικαιώσαμε τους γερόντους μας κι αν εκφιάσαμε για καλύτερη κοινωνία. Σκιάζομαι πως τα κάμαμε μούσκεμα. Τα πράματα σήμερα έχουνε αλλάξει πολύ κι εκείο που επικρατεί είναι ένα φαρομαντό¹ που σε μουρλαίνει. Αλλά και τη νεολαία φαίνεται πως την εμουρλάνανε, γιατί «αλλού ο παπάς κι αλλού τα ράσα». Και το χειρότερο είναι ότι καθημερινά σεοντάρουμε² με τον τρόπο μας τη λογική των «ξύλων απελέκτων» - που έχουνε, δυστυχώς, πρωταγωνιστικό ρόλο στη δημόσια ζωή - πως όποιο παιδί σέβεται τη μόρφωση είναι «φύτουλας», πως δηλαδή «χάνει», πως είναι τσονός³. Τα είδωλα της εποχής μας είναι άλλα: Η γκλαμουριά, η κορμίνη, το τίποτα. Κι άμα κανέναν γελαστεί και κάμει πως δεν τ' αρέσει η κακογουστιά και το προφαντικό⁴ - ξεβέλασμα⁵ που αντιμάχεται τη γνώση, το ήθος και την αισθητική, στοιχεία που δίνουνε νόημα στη ζωή του ανθρώπου, τότε ξετιμώνουνε⁶ σαν ξενέρωτο και τονε κογιονάρουνε⁷, γιατί δε συμμετέχει στο τσίρκουλο. Αν δηλαδή εξούσανε σήμερα ο Σωκράτης

κι ο Αρίστιππος, μπορεί να τους επιάρνανε και στο ψιλό. Πρότυπα εγενήκανε μόδιτροι κι ανακατερά⁸ και χάπατα⁹ και γλάστρες, που περνιούνται για πετυχημένοι, αφού η επιτυχία έχει για μόστρα τη χυδαιότητα και το δεβαραρισισμό. Και για να τα πούμε με τη γλώσσα της τσουγνίδας (με το συμπάθειο): Ο ρεμπεσκές¹⁰, η κροποσακούλα¹¹, ο αεριτζής, χωρίς ίχνος ντροπής, στένει τη γνώση στα έξι μέτρα, εκχυδαίζει τα πάντα και κάνει τον κάργα¹², θεωρώντας την κενότητά του τιμή του και καμάρι του. Η αναϊδεία του μάλιστα περάει και στο γυαλί, όπου αλυκτάει και μπαμπαλίζει¹³ όχι σε ελληνικά αλλά σε αλαμπουρνέζικα τιΤΙΒΙσματα, βλέποντας ψάρια στη στεριά και θάλασσα σπαρμένη, που λέει κι η λαϊκή μούσα στην «Αρκαδιανή»¹⁴. Κι αν κουτίσει¹⁵ και κάποιος άνθρωπος που νογάει¹⁶ να πάει κόντρα στο ρέμα, γου κι αγλόιμανό του. Τον επήρε το ποτάμι, τον επήρε ο ποταμός. Κι αν κολυμπάει σα φορδακλάς¹⁷, τότενες γένεται ο μύλος ο χαλασμένος, πα να πει, ανεβάζει θέρημ η ... τπλεθέαση (φρούτο εποχής), και στο τέλος το μαϊτζέρνουνε¹⁸ το πράμα έτσι - μη ρωτάτε ποιοι - που να φαίνεται πως νικάει όχι ο καλός αλλά ο ... κάλος. Κι αφού τα πράματα τα κάμαμε σαν τα μούτρα μας, κι αφήκαμε να γλέπουνε τα μάτια μας την ξετσιπωσά και σουριζουμε κλέφτικα, γένεται βουνό το να ξεχωρίσει η αίρα απ' το στάρι. Τι να διορθώσουμε απ' το χάλι μας, πούθενε ν' αρχνήσουμε και πού να τελειώσουμε; Εδώ σε θέλω, μάστορα, πώς τα πατούν τα κάρβουνα. Λάζω¹⁹ πως για καλή αρχή θα να'ναι να μην εξαφανιστεί η δημιουργική φυλή των νέων, η φυλή που πάει κόντρα σ' ευτήνη τη λογική του μπουρδουκλώματος με τις καταβολάδες του σκοταδισμού που θέλουνε, ντε και καλά, να μας επιβάλουνε τα ... γαϊδουράγκαθα. Απ' τη μεριά μας, εκείο που μπορούμε να κάμουμε είναι να σεοντάρουμε αυτήνη τη φυλή με τους παρακάτω στίχους:

Αρώματα μα και φρου- φρου, βρακοφουστάνες ψώνια, περιδιαβάζουν στην Ψαρού²⁰, θρεφτάρια σαν καπόνια.

Μόδιτροι ανταμύνουνε σα Χιώτες δύο-δύο, στη ντίσκο παν και πίνουνε Βήτα πενήντα δύο.

Αναβοσβήνουν φωτερά όταν η νύχτα πέφτει, χορεύουνε τα ξωτικά σαν να τους βάλαν νέφτι.

Άλλοι στην τηλεόραση νομοθετούν εμπράκτως, ρέσεμα²¹, καλοπέραση, και δρύνε αδιστάκτως.

Λαθρόβιων κακάρισμα με κλούβια αυγά και ντόρο, σαν κλαφουνιού²² είναι γαύγισμα, μα είναι ανθρωποβόρο.

Φυλάξου απ' το ρεντίκολο και κάμε το σταυρό σου, τον ίδιο το διάβολο σα να 'βλεπες εμπρός σου.

Για να ψωμώσεις²³ ηθικά Στείλε αυτά τα γόρνια σαν ψυχοπαθολογικά να πα' να κάμουν κόρνια²⁴.

Μιας κι είναι ανενδοίαστοι, πες με σταράτα λόγια, Γένεστε καταγέλαστοι! Αιδώς, ορέ λαμόγια!

Για τη Σύνταξη: Έκτορας Γ. Χόρτης

ΛΕΞΙΚΟ

¹ φαρομαντό: διονυσιασμός, κατάσταση ενθουσιασμού με ζωηρές χειρονομίες και χάχανα
² σεοντάρω: υποστηρίζω έμμεσα
³ τσονός: ο πάσχων από διανοητική μειονεξία
⁴ προφαντικό: ασήμαντη οντότητα, ανεπρόκοπος
⁵ ευτελής, ανάξιος λόγου, τιποτένιος
⁶ ξετιμώνω: αξιολογώ, κουτσομπολεύω.
⁷ κογιονάρω: κοροϊδεύω
⁸ ανακατερό: αυτός που σπέρνει ζιζάνια, ο μηχανορράφος
⁹ χάπατο: ανόητος, «χαμένο»
¹⁰ ρεμπεσκές: ανυπόληπτος, φαύλος
¹¹ κροποσακούλα: τιποτένιος, ευτελής (όπως μια σακούλα κοπριάς)
¹² κάνω τον κάργα: παριστάνω τον παλληκαρά
¹³ μπαμπαλίζω: λέω ασυναρτησίες, κάνω κουβέντες του

αέρα, φλυαρώ ανοήτως.
¹⁴ Αρκαδιανή: δημοτικό τραγούδι
¹⁵ κουτάω: τολμάω
¹⁶ άνθρωπος που νογάει: μυαλωμένος, καλλιεργημένος
¹⁷ φορδακλάς: βάτραχος
¹⁸ μαϊτζέρνω: κουμαντάρω
¹⁹ Λάζω: φαντάζομαι, νομίζω
²⁰ Ψαρού: κοσμοπολίτικη παραλία της Μυκόνου
²¹ ρέσεμα: το να είναι κανείς απαιτητικός και να αδιαφορεί για τις υποχρεώσεις του
²² κλαφούνι: σκυλί που δεν κάνει για τίποτα
²³ ψωμώνω: μεστώνω, δυναμώνω
²⁴ πάνε να κάμουν κόρνια: παίρνουν το δρόμο (οι κότες) για το κοτέτσι

Γεγονότα και σχόλια Του Έκτορα Γ. Χόρτη

Οι Άγιοι Πέντε και η ανάγκη προστασίας του μνημείου

Το Χριστιανισμό φαίνεται ότι δέχτηκαν τα Χορτάτα, όπως και όλη η Λευκάδα, με την έλευση του αποστόλου Ακύλα και, στη συνέχεια, του αποστόλου Παύλου στο νησί (μετά το 64 μ. Χ.). Χαρακτηριστικό της επικράτησης του Χριστιανισμού στο χωριό αποτελούν τα ερείπια του ιερού Ναού των Αγίων Πέντε μαρτύρων (Ευστράτιος, Αυξέντιος, Ευγένιος, Μαρδάριος και Ορέστης - εορτή 13 Δεκεμβρίου), που έζησαν κατά την εποχή των αυτοκρατόρων Διοκλετιανού και Μαξιμιανού (284-305 μ.Χ.), οι οποίοι καταδίωκαν τους Χριστιανούς. Όπως προκύπτει τόσο από τις γραπτές πηγές όσο και από τα αρχαιολογικά δεδομένα, σχεδόν όλοι οι επί της εποχής του Μ. Κων/νου ναοί - Μαρτύρια ιδρύθηκαν εκτός των πόλεων (εξαιρέση: η βασιλική του Λατερανού στη Ρώμη). Σημειωτέον

ότι το όνομα Ευστράτιος (του πρώτου από τους πέντε μάρτυρες) είναι επί αιώνες συνηθισμένο στην περιοχή. Ως προς τη χρονολόγηση του ναού και, γενικότερα, των χριστιανικών μνημείων των Χορτάτων (κυρίως του ερειπωμένου ναού του Αγίου Νικολάου αλλά και των εξαιρετικά ενδιαφερόντων λειψάνων ναού που αποκαλύφθηκαν πρόσφατα κατά τη διάρκεια των εργασιών βελτίωσης του δικτύου ύδρευσης στον περιβάλλοντα χώρο του ναού της Παναγιάς), εικάζεται ότι είναι της Βυζαντινής εποχής και θεωρούμε ότι πρέπει η αρμόδια εφορία Βυζαντινών αρχαιοτήτων να επιληφθεί άμεσα του θέματος, πριν αστάθμητοι παράγοντες εξαφανίσουν τα παραπάνω σπουδαιότατα μνημεία πολιτισμού όχι μόνο του χωριού μας αλλά και ολόκληρου του νησιού.

Η κόγχη του ιερού του ερειπωμένου παλαιού ναού των Αγίων Πέντε στη συνοικία «Βλαντάτα».

Οι Άγιοι Πέντε: Ευστράτιος, Αυξέντιος, Ευγένιος, Μαρδάριος και Ορέστης (Ευστράτιος και συνάθλους δις δύο, άπαξ δύο κτείνουσι πυρ τε και ξίφος).

Τα νερά της Λευκάδας είναι ελκυστικά

Στη θάλασσα βρέθηκε ένα Ι.Χ. αυτοκίνητο το πρωί της 1ης Σεπτεμβρίου στο λιμάνι της Βασιλικής, χωρίς ευτυχώς να υπάρχουν μέσα σε αυτό επιβάτες. Σύμφωνα με πληροφορίες, το αμάξι «πήρε το μπάνιο του», επειδή ο οδηγός του ξέχασε να βάλει χειρόφρενο. Πηγή: Myleykada.gr

Οικο-λογικά ή οικο-παράλογα;

Το δελφίνι δεν θα μας ξαναδείξει τη γυαλιστερή του πλάτη, γιατί δεν κολυμπάει πια

Τι να αποκλείσεις, τι να δεχτείς; [...] Δεν μπορείς να βγάζεις νύχτα από έναν ήλιο που μεσουρανάει. Μη σας φανεί καθόλου παράξενο ούτε κι αν δείτε δελφίνια να γυρίζουν στα βουνά κι αγρίμια να βοσκάνε τρικυμιά. Αρχίλοχος ο Πάριος

Στη Νεκρή θάλασσα δεν είναι ψάρια δεν είναι φύκια μήτε αχινοί δεν έχει ζωή. Γ. Σεφέρη, Ημερολόγιο καταστρώματος Β', Ο Στράτης Θαλασσινός στη Νεκρή θάλασσα

Οι αρχαίοι μας πρόγονοι θεωρούσαν το δελφίνι βασιλιά των θαλασσών και σύμβολο του Δελφινίου Απόλλωνα, προστάτη της ναυσιπλοΐας, και του Ποσειδώνα. Ωστόσο, για το μόλις λίγων μηνών δελφίνι της φωτογραφίας η περιπέτεια του θαλασσινού του ταξιδιού τελείωσε πριν καλά - καλά αρχίσει. Σύμφωνα με το Σωματείο Ζωόφιλων Λευκάδας, στην παραλία Πόντι της Βασιλικής εντοπίστηκε το πρωί της 6ης Νοεμβρίου από την κ. Μαρία Κατηφόρη νεκρό το νεαρό ρινοδέλφιο με κομμένη την ουρά και πολλές εκδορές σε ολόκληρο το σώμα.

Η «εις μνημείον κάθοδος» (και εις έργον ύδρευσης) ομάδα συγχωριανών μπροστά στο ναό της Παναγιάς με επικεφαλής τη σκηνοθέτη Έλενα Χόρτη (Ιούλιος 2012).

Παρ-άλογα ...

Σε αντίθεση με τους αζεπέραστους από άποψη ποιότητας και προσήλωσης στο αθλητικό ιδεώδες ιππικούς αγώνες των Χορτάτων, ιππικούς αγώνες «ευρωπαϊκών» διοργανώνει η Αθηνά Ωνάση στο Ρίο ντε Τζανέιρο της Βραζιλίας, με όλους τους κανόνες του marketing, αφού ο νικητής της μεγάλης (;) διοργάνωσης Ιππασίας «Athina Onassis Horse Show» θα εισπράξει 1.300.000 ευρώ (!), σύμφωνα με το Myleykada.gr.

Είναι το 5ο στη σειρά τεύχος η εκτύπωση του οποίου οφείλεται στην ευγενική χορηγία του συγχωριανού μας γιατρού - ακτινολόγου Μιχάλη Γ. Χόρτη από την επιχείρηση του φίλου του κ. Πάνη Πρωτοπαπά, στον οποίο εκφράζουμε επίσης τις θερμότερες ευχαριστίες μας, για όλα όσα με τόσο σπάνια ευαισθησία κάνει για «Τα Χορτάτα».

Ιππικός Όμιλος Χορτάτων

■ Του ΕΚΤΟΡΑ Γ. ΧΟΡΤΗ

Ο Πάτροκλος φτάνει ως τις Σκαίες πύλες της Τροίας, πάνω στο άρμα που το σέρνουν τα αθάνατα άλογα του Αχιλλέα και φορώντας την πανοπλία του. Εκεί όμως φονεύεται από τον Έκτορα. Γύρω από το νεκρό σώμα του ξεσπάει σκληρή και αμφίροπη μάχη μεταξύ Ελλήνων και Τρώων. Κι ενώ οι αντίπαλοι συνεχίζουν να μάχονται, τα αθάνατα άλογα του Αχιλλέα μένουν μακριά από τη μάχη, στέκουν ασάλευτα με τα κεφάλια χαμηλωμένα προς τη γη και κλαίει για το θάνατο του Πάτροκλου.

Ομήρου *Ιλιάδα*, Ρ, 424-438.

Ασημένιο νόμισμα Λευκάδας με παράσταση του Πήγασου

Υ ΠΗΡΧΕ ΚΑΠΟΤΕ ένας τόπος σχεδόν μαγικός, όπου ζούσαν τέτοια άλογα σαν τα παραπάνω που περιγράφει ο Όμηρος, ευαίσθητα και μυαλωμένα. Σ' αυτόν τον τόπο τα παιδιά, τιμώντας την ελληνική παράδοση, από το φτερωτό Πήγασο του Περούσα, το Βουκεφάλα του Μεγαλέξαντρου και το «μαύρο» του Διγενή Ακρίτα, ως τον «Ψαρή» του παππούλη μου του Αντζουλή, είχαν καθιερώσει τους πασιγνώστους στους ανά τον κόσμο μελετητές των χορτιώτικων θεσμών θερινούς ιππικούς αγώνες της υπερ-ολυμπιακής ιστορικής διαδρομής «Παναγιά - Κανάλι». Στην Παναγιά, λοιπόν, μετά τη λήξη του αλωνίσματος και των συναφών γεωργικών εργασιών, συγκεντρώνονταν με υπολογισμένο αυθορμητισμό κατά το πλιοβασιλέμα οι κονσόλοι του χωριού που είχαν το νομικό δικαίωμα της βόσκησης, του ποτίσματος - στην πηγή της Παναγιάς - και, ως εκ τούτου, και της ίππευσης αλόγου. Τα άλογα αυτά ήταν στην εποχή τους ένα είδος πολυεργαλείου, που συνδύαζαν τις δυνατότητες ενός γεωργικού μηχανήματος, ενός απόλυτα οικολογικού μεταφορικού και επιβατηγού οχήματος με δύναμη ενός αυθεντικού ίππου («έκαιγε» βρώμη και σανό) - για τους αγράμματους 1 PS -, ενός ευαίσθητου φίλου, που ήξερε πάντα να ακούει, και ενός μέσου κοινωνικής ανάδειξης και προβολής, κάτι σαν τις σημερινές Porsche και Ferrari, και, τέλος, και ενός μέσου ψυχαγωγίας και άμιλλας στο πεδίο του αθλητισμού. Ήταν όμως κι αυτά ευγενή άλογα, σαν τον Αχιλλέα, που, κατά την καθαφική εκδοχή, «τίναξαν τα κεφάλια των και τες μακρές χαιτες κουνούσαν, την γη κτυπούσαν με τα πόδια, και θρηνούσαν τον Πάτροκλο», όχι σαν κάποιους σύγχρονους επενδυτοαγοιγδύτες, υβριστικά «αλογομυρηδες», κυρίως από δύο χώρες, μία που τη λένε ΟΥΣΑ ή Goldman Sacks - δεν είμαι βέβαιος -, αλλά τη γράφουνε USA, και μια δεύτερη που νομιζώ πως τη λένε Βερολίνο και βρίσκεται σε μία άλλη χώρα (!) ονόματι Ρωσία, κατά δήλωση της καγκελοκυβερνήτριάς του Άγγελας Μ. (ισπανιστί Μάρκα Μεκάψες).

Ανάμεσα στα άτια αυτά υπήρχε ένα όμορφο κατακόκκινο άλογο με ένα χαρακτηριστικό σημάδι στο μέτωπο, ο Ντορής. Υπήρχαν, βέβαια, στο χωριό κι άλλοι Ντορήδες και τους ξεχωρίζαν τα παιδιά με τα παρατσουκλά των ιδιοκτητών τους, όπως ξεχωρίζουμε σήμερα τους δεκάδες συγχωριανούς με το ονοματεπώνυμο Γιώργος Χόρτης. Τον ως άνω Ντορή εκπαίδευσαν με υπομονή και αγάπη οι ιδιοκτήτες του να τραβάει το αλέτρι και να μεταφέρει ανθρώπους και προϊόντα. Κι ο Ντορής τα κατάφερε περίφημα, μόνο που, όπως φαίνεται, αυτό δεν αρκούσε για το νεαρό βλαστό της οικογένειας και επίδοξο νικητή των ιππικών αγώνων. Όταν έφτανε το καλοκαίρι και άρχιζαν οι ιπποδρομίες ανάμεσα στα παιδιά του χωριού, ο Ντορής έπρεπε να αντιμετωπίσει με επιτυχία το σκληρό ανταγωνισμό από τα υπόλοιπα μέλη του ιππικού ομίλου, για να μπορέσει να κερδίσει ο αναβάτης του την επιδοκιμασία της χορτιώτικης «Γερουσίας», δηλαδή του μπάριμα Νικόλα, του μπάριμα Στεφανή, του μπάριμα Στάθη και των άλλων προεστών του χωριού. Από μια άλλη άποψη, βέβαια, επρόκειτο για εκμετάλλευση του αλόγου από άνθρωπο, όπως θα 'λεγε και ο Μαρξ (ο ιδιοκτήτης - αναβάτης του αλόγου το ξεγελάει με ένα ντρουβά βρώμη και - ποιος ξέρει - ίσως γι' αυτό να είπαν το άλογο ά-λογο). Όπως κι αν έχει το πράγμα, ο μικρός - για λόγους πρακτικούς ας τον πούμε Βήτα, γιατί 'Άλφα λέμε έναν συγγενή από την Εγκλουβή - καλλιέργησε δεσμούς φιλίας με το Ντορή του, του μιλούσε και τον καλόπιανε, ενώ έκανε και ασκήσεις δεξιότηχίας, όταν τον έβουσκε κάτου στη Σφήνα, ανεβαίνοντας στη ράχη του με γυμνά ποδάρια και προσπαθώντας να «σώσει» κανένα κολοκυθάπιδο απ' την αψιδιά του παπα Γιώργη. Η σχέση του με το άλογο του γινόταν προοδευτικά όλο και πιο στενή. Κάτι ξέρει απ' αυτά ο Johnny Depp, που αγόρασε άλογο στη νέα του σύντροφος Amber Heard, μετά τον χωρισμό του απ' τη Vanessa Paradis, όπως γράφει απτόπτος ο σύγχρονος Ντοστογιέφσκι Πίπης Παρλαπίπας στο περιοδικό «Κατίνα», παρά τη σκληρή κριτική που δέχεται από την Πόπη Διαμαντάκου για τις αποπροσανατολιστικές αναφορές του και τα «κατινίστικα» σχολία του (!). Αλλά ας επανέλθουμε στο θέμα, μετά από αυτήν την πολύ «λειτουργική» παρέμβαση. Ο Ντορής μας, λοιπόν, με τον αναβάτη του

τον Βήτα, έφτασαν σε ένα πολύ υψηλό επίπεδο απόδοσης, τέτοιο που και σήμερα θα αξιολογούνταν πάνω και από τα άλογα (PS) γερμανικών προδιαγραφών [π.χ. BMW, D. ü. A. (=Deutschland über Alles) κ.λπ.], με τα αυστηρότερα κριτήρια διασφάλισης ποιότητας ISO 9001 και βάλε της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Για του λόγου το ασεφάλε, θα σας περιγράψω μια από τις πιο συναρπαστικές κούρσες στο χώρο ιπποδρομιών των Χορτάτων με πρωταγωνιστή τον Ντορή, που η προφορική παράδοση διασώζει: Τα ευγενή άλογα με τους υπερήφανους μικρούς ιδιοκτήτες τους, συμπεριλαμβανομένου του Βήτα, βρίσκονται ξεσαμάρωτα στην ουδέτερη ζώνη της πηγής της Παναγιάς και πίνουν νερό με ακομπανιαγμένο το ειδικό για την περίπτωση απαλό και μελωδικό σφύριγμα των αναβατών, με ηχητικά εφέ κοάσματα φορδακλάδων, πριν από την έναρξη του μεγάλου ιππικού αγώνα, μέσα σε μια ειδυλλιακή ατμόσφαιρα που δημιουργεί το υπέροχο πλιοβασιλέμα στο έξοχο βουκολικό τοπίο. Αμέσως μετά ο καθένας απ' τους νεαρούς, πιάνοντας τον κατρουμά (κοινώς χαλινάρι), με ένα άλμα αιλουροειδούς βρίσκεται στη ράχη του αλόγου του, οργανώνεται για τον αγώνα και παίρνει θέση στη γραμμή εκκίνησης. Για τη συνέχεια σας παραθέτω την αφήγηση του μικρού μας ήρωα Βήτα, που μου τη μετέφερε αυτολεξεί η πρωταθλήτρια Χορτάτων σε διαγωνισμό μνήμης Αντρίνα:

Βήτα: «Τα χέρια μου, κρατώντας σταθερά και ήρεμα τον κατρουμά, βρίσκονται λίγο πάνω από τη χαιτή, με τους καρπούς χαλαρούς, ενώ οι μπροί και τα γόνατα ακουμπούν επίσης χαλαρά μα σταθερά στη ράχη και τα πλευρά του αλόγου. Το σώμα μου είναι ευθυγραμμισμένο καθέτως και οριζοντίως με το σώμα και το κεφάλι του Ντορή. Εκείνη τη στιγμή δεν αισθάνομαι απλώς αθλητής - ιππέας. Είμαι εξάρτημα και προέκταση του Ντορή μου, είμαι ένα μ' αυτόν. Εξάλλου με ξέρει και τον ξέρω απ' έξω κι ανακατωτά, πέρα απ' το γεγονός ότι η συναισθηματική νοημοσύνη του είναι εξαιρετικά υψηλή. Ξέρω, όμως, ότι και τα άλλα παιδιά ιππεύουν με εξαιρετική ακρίβεια και άνεση και έχουν επίσης μεγάλη ευκαμψία, σαν αυτήν που έχουν κάποιοι πολιτικάντηδες, και βαθιά αίσθηση ισορροπίας, σαν τους ισορροπημένους ελληνικούς προϋπολογισμούς - αχ, αυτοί οι συνειρμοί! Αν, βέβαια, κάποιος είναι πρωτάρης και δεν τον ξέρει το άλογο, τότε εν ριπή οφθαλμού μπορεί να τον πετάξει κάτω. Αφού, λοιπόν, όλοι και όλα έχουν ετοιμαστεί, δίνεται το καθιερωμένο σύνθημα. Με το ένα με το δύο με το τρία, μαρς ...

Με το πρώτο τίνγμα του κατρουμά, το κτύπημα με τα πόδια μου στα πλευρά του αλόγου και ταυτόχρονα την ιαχή «Ντιιι», βλέπω τον Ντορή μου να ξεκινείται σαν αστραπή μπροστά και, πριν προλάβω να καταλάβω, αρχίζει έναν ξέφρενο καλπασμό, παίρνοντας κεφάλι από τα άλλα άλογα, ενώ εγώ, ενθουσιασμένος, ανασπώνομαι ρυθμικά, παροτρύνοντάς τον με συνεχή «Ντιιι» και ανάρες κινήσεις του κατρουμά, και προσπαθώντας παράλληλα να μην με πετάξει το άτι μου μπροστά. Γι' αυτό είχα φροντίσει να βάλω τα πόδια μου με το κουτουπιέ κολλημένο στο σώμα - στα πλευρά του αλόγου. Όταν φτάσαμε στα αλώνια, ο Ντορής μου, τρέχοντας σαν άνεμος, είναι δυο σώματα μπροστά απ' το δεύτερο άλογο της κούρσας. Τότε αρχίζω να χώνω την αίσθηση του χώρου, με συνεπαίρνει ο αέρας της νίκης με το περήφανο άτι μου - μετενοσάρκωση του λευκαδίκου Πήγασου, και, σαν να βρίσκομαι μεταξύ ονείρου και πραγματικότητας, συντονιζόμενος με τον καλπασμό, παραλήρω: Έλα, Ντορή μου! Άντε, Ψαρή μου! (κι άλλος συνειρμός). Τη συνέχεια τη φαντάζεστε. Σα σίφουνας πέρασα με το Ντορή μου από το σημείο τερματισμού, το Κανάλι, και μετά κράτησα τον κατρουμά, κραυγάζοντας θριαμβευτικά και δίνοντας ταυτόχρονα τον κωδικό τερματισμού του καλπασμού: Πρρρρρ!, ενώ από τα καφενεία όλοι είχαν σηκωθεί όρθιοι και παρακολουθούσαν το θέαμα. Ακόμα και το κλειστό κλαμπ - τρικά στο τζοζολί, ο μπάριμα Μιχαήλης, ο μπάριμα Γληγόρης κι ο μπάριμα Γεράσιμος άφησαν στη μέση την παρτίδα (!), για να παρακολουθήσουν το θέαμα. Ήταν η πρώτη μου νίκη στους θρυλικούς ιππικούς αγώνες των Χορτάτων. Και θα σας εκμυστηρευτώ και κάτι ακόμα κι αν θέλετε το πιστεύετε: Όταν έληξαν όλα και πήγα το άλογο στο στάβλο κρατώντας τον ντρουβά με το βρώμι, μου φάνηκε πως το άλογο μου χαμογέλασε!».

Ο θεσμός της διαιτησίας στις αγροτικές κοινότητες της Λευκάδας κατά την περίοδο της Βενετοκρατίας: δύο παραδείγματα.

■ Του ΑΓΓΕΛΟΥ Γ. ΧΟΡΤΗ

Ο ΘΕΣΜΟΣ της διαιτησίας για την επίλυση διαφορών που αναφύονταν ανάμεσα στα μέλη των αγροτικών και όχι μόνο κοινοτήτων κατά την περίοδο της Βενετοκρατίας ήταν ευρύτατα διαδεδομένος και ιδιαίτερα χρήσιμος και αποτελεσματικός, αφού με την πρακτική αυτή ελαχιστοποιούνταν οι κοινωνικές εντάσεις, οι βίαιες συγκρούσεις και η αυτοδικία ανάμεσα σε όσους είχαν πάσης φύσεως διαφορές. Μια σπάνια διαιτητική παρέμβαση, σε ό,τι αφορά τη διαδικασία της, μας αποκαλύπτει έγγραφο της 3ης Νοεμβρίου του 1740, καταχωρισμένο στις πράξεις του νοτάριου παπα Γιάννη Δεσαλέρμου. Το περίεργο στην υπόθεση που θα περιγράψουμε έγκειται στο ότι οι «αντίδικοι» δεν προσφεύγουν άμεσα σε διαιτητές για την επίλυση της διαφοράς τους, όπως ήταν συνηθισμένο, αλλά το κάνουν κατόπιν παρέμβασης του αρχιεπισκόπου του νησιού. Συγκεκριμένα, ο αρχιεπίσκοπος δίνει εντολή στον Κωνσταντή Μαραγκό από το χωριό Κωμηλιό και στον Δράκο Μπράιλα από τον οικισμό των Χορτάτων να επιλέξουν ο καθένας έναν διαιτητή (κριτή, «άλμπιτρο» στο έγγραφο. Arbitro στην ιταλική σημαίνει ακριβώς διαιτητής), για να εξετάσουν τις διαφορές τους και να αποφανθούν δεσμευτικά για τους προσφεύγοντες. Όπως μπορούμε να συναγάγουμε από το έγγραφο, ο Μαραγκός πρόκειται να παντρευτεί τη θυγατέρα του Μπράιλα και η διαφορά που ανέκυψε μεταξύ τους αφορά την προίκά που ο πρώτος πρέπει να πάρει από τον πεθερό του. Υπήρχαν πιθανότατα και άλλες διαφορές μεταξύ των δύο ανδρών, αφού η εντολή του αρχιεπισκόπου αναφέρει εμφατικά ότι οι διαιτητές έπρεπε να αποφανθούν μόνο για την ποσότητα και την ποιότητα της προίκας, την οποία «μερετάρει», όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στο έγγραφο, να λάβει ο Μαραγκός με τη θυγατέρα του Μπράιλα. Η λέξη «μερετάρει», που είναι το ιταλικό ρήμα meritare (= αξίζω, είμαι άξιος) μεταγγραμμένο στην ελληνική γλώσσα, είναι αποκαλυπτική για το κριτήριο με βάση το οποίο θα έπρεπε να αποφασίσουν οι δύο κριτές. Το κριτήριο, λοιπόν, πρέπει να αφορούσε την περιουσία και γενικότερα την οικονομική κατάσταση του Μπράιλα, σε συνδυασμό βέβαια με την εικαζόμενη προγαμία συμφωνία μεταξύ των δύο ανδρών, η οποία εθιμικά καταγραφόταν, όταν «έκλεινε» το συνοικέσιο είτε ατύπως ή, πολλές φορές, με συμβολαιογραφική πράξη. Ωστόσο τεκμήριο για τη συμφωνία αυτή δεν διαθέτουμε. Μπορούμε όμως να υποθέσουμε βάσιμα ότι οι απαιτήσεις του Μαραγκού στηρίζονται οπωσδήποτε σε αυτήν, όπως θα φανεί απ' την περιγραφή της διαδικασίας.

Οι δύο, λοιπόν, αντίδικοι επιλέγουν ως κριτές και συνεπώς εκπροσώπους τους, ο μεν Μαραγκός τον λογιότατο, όπως αναφέρεται στο έγγραφο, ιερομόναχο Αγάπιο Κατφόρη, ο δε Μπράιλας τον ευγενή, όπως επίσης αναφέρεται στο έγγραφο, Παναγιώτη Καρύδη, τους οποίους εξουσιοδοτούν, αφού εξετάσουν τις διαφορές τους, να λάβουν όποια απόφαση θεωρήσουν σωστή και υπόσονται να την τηρήσουν «στέρεη και απαρασάλευτη ενώπιον κάθε κριτηρίου». Η πράξη υπογράφεται από τον Γεώργιο ιερέα Μαραγκό και τον Δράκο Μπράιλα. Στη συνέχεια οι κριτές καλούν τους δύο εντολείς τους να παρουσιάσουν τόσο προφορικά («εκ στόματος») όσο και εγγράφως τις θέσεις τους.

Η έγγραφη κατάθεση θέσεων πρέπει, κατά την άποψή μου, να σχετίζεται με την κατάθεση εγγράφων και συγκεκριμένα της γραπτής προγαμίας συμφωνίας, όπως ήταν το έθιμο, και πιθανώς και σχετικού υπομνήματος. Ύστερα από τη φάση αυτή, που είναι πάγια σε κάθε διαδικασία διαιτησίας, ο ιερομόναχος Κατφόρης και ο Καρύδης καταλήγουν ομόφωνα στην παρακάτω απόφαση: ο Μπράιλας υποχρεώνεται να δώσει στον Μαραγκό μια σημαντική για την εποχή και τις συνθήκες που επικρατούσαν προίκά, αποτελούμενη από κτήματα αλλά και κινητές αξίες (οικοσκευή κ.λπ.). Συγκεκριμένα, σε ό,τι αφορά την οικοσκευή, οφείλει να του δώσει 3 στρώματα, το ένα μάλλινο, 6 σεντόνια, 3 προσκεφαλαδιές, τη μία κεντητή, 4 προσκέφαλα, 1 πάπλωμα αξίας 2 τζεκινιών ή, αντ' αυτού, 2 τζεκίνια, 1 φελτζάδα (μάλλινο κλινοσκεπάσμα), 2 βρακοπουκάμισα του γαμπρού, 8 πουκάμισα της νύφης, απ' τα οποία τα 4 κεντητά, 3 κεφαλόμπολιες, 4 κεφαλοπάνια, 3 διπλάρια (ύφασμα βαμβακερό ή λινό που υφαινόταν με 4 μιάβλια, 3 μεσόλια, 1 καμπίτζα, 1 ζωνάρι μεταξωτό 9 ραλιών, 4 κεντητά σκουλαρίκια αξίας 1 φλουριού, 2 δαχτυλίδια ασπμένα επικρυσωμένα, 3 μπόλιες (πετσέτες), 1 πικίρι, 2 ποδιές μάλλινες, 1 κασάλα αξίας 1 φλουριού, 10 μονόκλωνες (πετσέτες), 10 λίτρες χαλκώματα, δηλαδή σκεύη για μαγείρεμα κ.λπ. (πινιάτες, ταψιά κ.τ.τ.), 1 σουβλί, 1 πυροστία. Ακόμα, οφείλει να του δώσει 1 βόδι, 1 αγελάδα που να έχει γεννήσει, 1 άλογο 2 χρόνων, 10 μεγάλα και 5 μικρά σφαχτά (γίδες, πρόβατα, αρνιά, κατσίκια). Σε ό,τι αφορά τα ακίνητα, αποφασίζεται να δώσει 1 ρίζα ελιά, χωράφι ενός κάδου (4 ενετικών στρεμμάτων, δηλαδή 8 σημερινών) στο βουνί, το οποίο θα επιλέξει ο Μαραγκός από όσα έχει εκεί ο Μπράιλας, και ακόμα 2 τεταρτίων

(ενετικών στρεμμάτων) χωράφια στο Κωμηλιό, από τα οποία το ένα θα διαλέξει ο Μαραγκός και το άλλο ο Μπράιλας, και τέλοσ αμπέλι 4 τζαπιών (μεροδουλιών) στο Βασιλικό [Οι 24 τζαπες (μεροδούλια) αμπέλια κάλυπταν ένα κάδο, δηλαδή περίπου 8 σημερινά στρέμματα]. Την απόφαση υπογράφουν ο παπα Αγάπιος Κατφόρης και ο Παναγιώτης Καρύδης.

Το περιεχόμενο του εγγράφου που περιγράψαμε μας οδηγεί σε ειδικά αλλά και σε γενικότερα συμπεράσματα, με τα τελευταία να έχουν ασφαλώς σημαντικότερο ενδιαφέρον. Ως προς τα ειδικά συμπεράσματα, πρέπει να παρατηρήσουμε ότι η προίκά την οποία υποχρεώνεται να δώσει ο Μπράιλας κινείται πάνω από το συνηθισμένο μέσο όρο της εποχής, γεγονός που σχετίζεται με το ότι η τεκμαιρόμενη περιουσία του πρέπει να είναι αντίστοιχα μεγαλύτερη από μια μέση περιουσία ενός κατοίκου αγροτικής και μάλιστα ορεινής κοινότητας της εποχής. Πράγματι, αν εξετάσουμε προσεκτικά όχι μόνο την έκταση της κτηματικής περιουσίας, η οποία περιλαμβάνεται στην προίκά, αλλά και τις σχετικές διατυπώσεις της παραχώρησής της, καταλήγουμε σε ενδιαφέροντα συμπεράσματα. Συγκεκριμένα, το γεγονός ότι ο Μπράιλας έχει κτήματα τόσο στο βουνί, δηλαδή στα ορεινά της περιφέρειας του οικισμού, όσο και στο Κωμηλιό και, κυρίως, ότι ο Μαραγκός θα επιλέξει από αυτά όποια ο ίδιος επιθυμεί, υποδηλώνει ότι τα κτήματα είναι αρκετά, χωρίς όμως να μπορούμε να προσδιορίσουμε πόσα. Ένα άλλο στοιχείο που ενισχύει την άποψή μας είναι η έκταση των προικών κτημάτων (6 ενετικά στρέμματα χωράφια, δηλαδή 12 σημερινά, και 4 μεροδούλια αμπέλι, δηλ. έκταση περίπου 1,4 στρέμμα) αλλά και οι παραχωρούμενες κινητές αξίες. Όπως βλέπουμε, ο Μπράιλας υποχρεώνεται να δώσει στο γαμπρό του 1 βόδι, 1 αγελάδα, 1 φοράδα και 15 σφαχτά, απόδειξη ότι έχει στην κατοχή του αξιόλογο ζωικό κεφάλαιο, αλλά και πέραν των χρηστικών αντικειμένων της οικοσκευής, πολύτιμα αντικείμενα, όπως σκουλαρίκια αξίας 1 φλουριού (τζεκινιού) και 2 δαχτυλίδια ασπμένα επικρυσωμένα. Όμως και διάφορα χρηστικά αντικείμενα είναι ιδιαίτερης αξίας, όπως το πάπλωμα που πρέπει να αξίζει δύο τζεκίνια, το μεταξωτό ζωνάρι 9 ριάλια (πάνω από δυο τζεκίνια), η κασέλα 1 τζεκίνι. Η αποτίμηση των αντικειμένων αυτών υποδηλώνει ότι ο Μπράιλας είχε από την παραγωγή του ικανά περισώματα, τα οποία μπορούσε να διαθέσει στην αγορά, καθώς και αντικείμενα πολυτελείας. Συγκρίνοντας την προαναφερθείσα προίκά με προίκά που δίνει στα 1727 ο Νικόλως Μαργέλης στο Ζαχαριά Κατωπόδη, για να συζευχθεί τη θυγατέρα του Ρεγγίνα (έγγραφο 23ης Ιουλίου 1927 του Δεσαλέρμου), διαπιστώνουμε ποσοτικές και ποιοτικές διαφορές. Η προίκά του Μαργέλη συνίσταται σε οικοσκευή κ.λπ. μικρότερη από την οικοσκευή που δίνει ο Μπράιλας, ενώ σ' αυτήν δεν συμπεριλαμβάνονται σκουλαρίκια, δαχτυλίδια και μεταξωτά αντικείμενα, ενώ η κασέλα είναι αξίας 1 1/2 ριαλιού. Σε ό,τι αφορά την κτηματική περιουσία, ο Μαργέλης δίνει στο γαμπρό του χωράφι ενός φορτωμάτος, όπως αναφέρεται, δηλαδή μικρότερο από ένα ενετικό στρέμμα, αν το φάρτωμα αναφέρεται στην προσδοκώμενη παραγωγή του, όπως είναι πιθανό., 4 μεροδούλια αμπέλι και 2 ρίζες ελιές. Όμως τα δύο μεροδούλια αμπέλι τα δίνει αντί για βόδι και αγελάδα που δεν δίνει, όπως δεν δίνει και κανένα άλλο ζώο.

Περαισσότερο ενδιαφέροντα είναι ωστόσο τα γενικότερα συμπεράσματα που μπορεί να εξαχθούν από το πρώτο αλλά και επικουρικά από το δεύτερο έγγραφο. Στον οικισμό των χορτάτων, όπως και στις άλλες αγροτικές κοινότητες του νησιού, βρισκόμαστε μπροστά σε κοινωνίες αυτοκατανάλωσης και επιδίωξης της αυτάρκειας. Το επιδιωκόμενο και ιδανικό ήταν να κατέχει κανείς αρκετά χωράφια, για να εξασφαλίζει τα απαραίτητα για την οικογένειά του δημοτριακά και όσπρια, μικρά ζώα, για να εξασφαλίζει το γάλα το κρέας και το μαλλί, αμπέλια για το κρασί, ελιές για το λάδι, καθώς και μεγάλα ζώα για την άρση των κτημάτων του και για τη μεταφορά της παραγωγής του. Ευκαίτο ακόμα ήταν να μπορεί να διαθέτει μέρος της παραγωγής του στην αγορά, ώστε με τα χρήματα που θα έπαιρνε να πληρώσει τους φόρους του και να αγοράζει τα απαραίτητα εργαλεία και τα είδη οικοσκευής που δεν ήταν δυνατό να κατασκευασθούν στο πλαίσιο της οικοτεχνίας (τσαπιά, υνιά, ταψιά, πυροστίες, πινιάτες κ.λπ.) χωρίς να συμπιέζει δραματικά τις ανάγκες διατροφής της οικογένειάς του. Τέλος, θα ήταν ευκαίτο να μπορεί να απευθύνεται στην αγορά για είδη πολυτελείας (κοσμήματα, έπιπλα και ενδύματα ανώτερης αισθητικής και αξίας). Όπως φαίνεται από την προίκά που δίνει ο Μπράιλας, η κτήμα καλλιέργεια είναι τα σιτηρά, καθώς τα χωράφια είναι το σημαντικότερο περιουσιακό στοιχείο που εκχωρεί στο γαμπρό του. Φαίνεται όμως ότι και η αμπελοκαλλιέργεια βρίσκεται σε ικανοποιητικό επίπεδο, σε αντίθεση με την ελαιοκαλλιέργεια που είναι εξαιρετικά περιορισμένη.

Συνέχεια από Σελίδα 5

Τα συμπεράσματα αυτά επιβεβαιώνονται από ποικίλα άλλα έγγραφα της εποχής. Δεν υπάρχει δηλαδή σχεδόν κανένα νοικοκυριό χωρίς χωράφια, έστω και ελάχιστα, ενώ υπάρχουν χωρίς αμπέλια και πολύ περισσότερο χωρίς ελιές. Ένα άλλο πολύ ενδιαφέρον συμπέρασμα αφορά τα θεμέλια στα οποία στηρίζονταν ένας γάμος και τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες συναπτόταν. Όπως φαίνεται καθαρά, ο γάμος δεν ήταν τίποτε περισσότερο και τίποτε λιγότερο από οικονομική συναλλαγή. Για τη σύναψή του ο πρώτος και κύριος παράγων ήταν οικονομικός, δηλαδή η παρεχόμενη από την οικογένεια της νέφης προίκα. Μέσω αυτής ο γαμπρός επιδίωκε να βελτιώσει την οικονομική του κατάσταση και να εξασφαλίσει το βιοπορισμό της μελλοντικής του οικογένειας. Παράλληλα, η οικογένεια της νέφης ήθελε να την αποκαταστήσει, παντρεύοντάς την, καθώς για τις γυναίκες της εποχής καμιά άλλη προοπτική δεν υπήρχε. Η οικονομική όμως συναλλαγή για τογάμο δημιουργεί, όπως βλέπουμε, διαφορές και αντιθέσεις και δεν διαφέρει από οποιαδήποτε άλλη συναλλαγή οικονομικού χαρακτήρα. Έτσι, εντάσσεται στη διαδικασία της διαίτησας, όπως και κάθε άλλη διαφορά αστικού ή οικογενειακού περιεχομένου και παιγίων νεοτροπίας γνωστές μέχρι και μετά τα μέσα του 20ου αιώνα.

Το άλλο έγγραφο που αφορά διαίτησά συντάχθηκε στις 9 Μαΐου του 1728. Σύμφωνα με αυτό, οι Αντώνης, Θεοτόκης και Γιάννης Βουκελάτος του ποτέ παπα Γιώργη έχουν διαφορές με τον Παναγιώτη Χόρτη του ποτέ Χριστόδουλου και τα αδέρφια του, που χρονολογούνται από το παρελθόν, όταν ο Χριστόδουλος Χόρτης είχε δώσει στα αδέρφια Βουκελάτους πράματα μη κατονομαζόμενα, πιθανότατα ζώα. Συμφωνούν, λοιπόν, να προσφύγουν σε διαίτησά, για να μην καταφύγουν σε δικαστικές λύσεις, και οι μεν Βουκελάτοι ορίζουν για διαίτητή το γέρο Στάθη Μπλιτζιώτη, ο δε Χόρτης το νοτάριο παπά Γιάννη Δεσαλέρμο. Οι αντίδικοι θα παρουσιάσουν προφορικά (εκ στόματος, κατά το έγγραφο) και εγγράφως τις θέσεις τους και υπόσχονται να τηρήσουν την όποια απόφαση των διαιτητών, με ρήτρα, για όποιο από τα δύο μέρη την παραβιάσει, την πληρωμή στην καθολική εκκλησία του κάστρου της Λευκάδας 15 ασημένιων δουκάτων. Το έγγραφο υπογράφουν ο Αντώνης Βουκελάτος, ο Παναγιώτης Χόρτης, ο Βρυώνης και ο νοτάριος Δεσαλέρμος.

Όπως προκύπτει και από τα δύο έγγραφα, ο θεσμός της διαίτησας έχει συγκεκριμένο τυπικό, ενώ και οι διαιτητές δεν είναι τυχαία πρόσωπα. Σε ό,τι αφορά το τελευταίο, οι διαιτητές πρέπει να έχουν κύρος, κοινωνική αναγνώριση και, φυσικά, εμπειρία. Και οι 4 διαιτητές των εγγράφων ανταποκρίνονται ασφαλώς στις προδιαγραφές αυτές. Είναι εύγλωττοι ως προς αυτό οι χαρακτηρισμοί τους: λογιότατος για τον Αγάπιο Κατηφόρη, ευγενής για τον Παναγιώτη Καρύδη, γέρος για τον Μπλιτζιώτη, ενώ ο τέταρτος είναι ο συντάκτης του εγγράφου. Ως προς το τυπικό, οι αντίδικοι πρέπει να καταθέσουν προφορικά και εγγράφως τις θέσεις τους, ενώ δεσμεύονται εκ των προτέρων να τηρήσουν την όποια απόφαση των διαιτητών. Ο τρόπος αυτός επίλυσης των διαφορών αποτελεί μέθοδο η οποία επιλέγεται οικειοθελώς από τους εμπλεκόμενους σε μία διαφορά με την παρέμβαση τρίτων, με αποτέλεσμα να αποφεύγεται με τον τρόπο αυτό η σύγκρουση μεταξύ τους. Η επιλογή αυτή επιτρέπει την εξεύρεση μιας συναινετικής λύσης, η οποία, πέρα από το ότι ανταποκρίνεται στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των εμπλεκόμενων και είναι προσαρμοσμένη στα δεδομένα της εποχής, αυξάνει την πιθανότητα να μορφώσουν τα μέρη, μετά την επίλυση της διαφοράς, να διατηρήσουν τις μεταξύ τους σχέσεις, στοιχείο εξαιρετικά σημαντικό για κλειστές κοινωνίες, όπως οι παραπάνω.

Ο ζυγός της δικαιοσύνης
Τοσκίνη (ένθετη φωτογραφία)

Παλιές γιορτινές μέρες...

■ Του ΑΓΓΕΛΟΥ Γ. ΧΟΡΤΗ

ΟΙ ΜΕΡΕΣ ΤΩΝ Χριστουγέννων και της Πρωτοχρονιάς που πλησιάζουν ανακαλούν στη μνήμη μου παλιές γιορτινές μέρες της παιδικής και εφηβικής μου ηλικίας. Και καθώς κάθε σημαντικό γεγονός της ζωής μας, αναμνησμένο ή μη, που ξετυλίγεται στο πέρασμα του χρόνου συνδέεται με τον τόπο και τα πρόσωπα που του δίνουν το ιδιαίτερο χρώμα του, γεννά στην ψυχή μας έντονα συναισθήματα και σημαδεύει την πορεία μας, έτσι και οι γιορτές του δεκαπενθήμερου από τα Χριστούγεννα μέχρι τα Φώτα είναι για μένα αλλά και για όλα τα παιδιά που τις ζήσαμε τις πρώτες δεκαετίες μετά το Μεγάλο Πόλεμο μια πολύτιμη κληρονομιά, θησαυρός αδαπάνητος στο θησαυροφυλάκιο της μνήμης μας, από τον οποίο αντλούμε πάντα, για να ξαναβρούμε την αληθινή μας ταυτότητα, αυτήν που μας συνδέει με το γενέθλιο τόπο και με τα αγαπημένα μας πρόσωπα. Ακόμα, αυτήν που μας συνδέει με την εποχή της αθωότητας και των ευφρόσυνων ημερών που τίποτε δεν τις σκίαζε...

Οι περίπου 15 μέρες από την παραμονή των Χριστουγέννων μέχρι και τη γιορτή των Φώτων ήταν για μας τα παιδιά ένα συνεχές πανηγύρι, μια γιορτή χαράς που τίποτε δεν τη διέκοπτε. Τι κι αν το χωριό τις περισσότερες μέρες ήταν σκεπασμένο με χιόνι και ο ουρανός μολυβένιος απ' τα σύννεφα, τι κι αν ο βοριάς φυσούσε μανιασμένος και οι δρόμοι που οδηγούσαν στα σπίτια μας, λασπωμένοι απ' το χιόνι που έλιωνε και από τις βροχές, δυσκόλευαν τους διαβάτες; Τι κι αν όλα ήταν φτωχικά; Τι δική μας ζωή κανένα σύννεφο δεν τη σκίαζε. Ένας ήλιος ολόλαμπρος φώτιζε την καρδιά και την ψυχή μας και έκανε ολοφώτεινες τις σκοτεινές χειμωνιάτικες μέρες, τις μέρες που η διάρκεια τους μας φαινόταν ατέλειωτη, κι ας ήταν μικρές, λες κι ο χρόνος είχε σταματήσει, για να μας επιτρέψει να γευόμαστε την ευτυχία που μας πλημμύριζε ως τα τρίαβθα της ψυχής μας. Χωρίς ευθύνες και έγνοιες, κάτω από τις προστατευτικές φτερούγες των γονέων μας, αισθανόμαστε κι εμείς κομμάτι μιας ζωής που έσφυζε από ζωντάνια, μιας καρδιάς που παλλόταν στους εορταστικούς ρυθμούς,

καθώς τότε το χωριό μας ήταν γεμάτο από ανθρώπους που πλημμύριζαν τους δρόμους και τα καφενεία, μια πολύβουη κυψέλη στην οποία τον κυρίαρχο τόνο έδιναν τα παιδιά με τις φωνές και τα παιχνίδια τους, ενώ στα σπίτια, βασιλείο των μανάδων και των γιαγιάδων μας, επικρατούσε ένας πυρετός προετοιμασιών με τις νοικοκυρές, όπως η μακαρίτισσα η μάνα μου, να ζυμώνουν και να ψήνουν τα χριστόψωμα και τα κολουρία και να προσπαθούν με τα πενιχρά μέσα που είχαν στη διάθεσή τους να δώσουν λάμψη στο γιορταστικό τραπέζι των μεγάλων ημερών.

Το ίδιο ευφρόσυνο κλίμα βίωναμε παρακολουθώντας και τις ιερές ακολουθίες των μεγάλων εορτών. Ο ήχος της καμπάνας ηκούσε πιο χαρμόσυνο στα αυτιά μας, οι εκκλησίες έμοιάζαν πιο μεγάλες και πιο λαμπρές από τις συνηθισμένες μέρες, οι άνθρωποι που εκκλησιάζονταν έμοιάζαν πιο χαρούμενοι και εξωστρεφείς. Είναι πολύ περιέργο, αλλά διαφορετικό και πιο κατανυκτικό μου φαινόταν και το πνέχρωμα των ύμνων που αναπέμπονταν, προεξαρχόντων του μακαρίτη του πατέρα μου παπα Γιώργη Χόρτη και του επί σειρά ετών μόνιμου ψάλτη στις εκκλησίες μας μακαρίτη μπάριμπα Βαγγέλη Μεσσήνη, κοντά στους οποίους εμείς οι νεότεροι, κατ' ανάγκη ψάλτες, μαθητεύσαμε και μάθαμε τέλεια το τυπικό των ιερών αυτών ακολουθιών, που κάθε φορά που τις παρακολουθούμε μας γυρίζουν στο παρελθόν... Σε όλη τη διάρκεια του δεκαπενθήμερου μια ευφρόσυνη ατμόσφαιρα λες κι έδιωχνε τα σύννεφα, τη βροχή, το χιόνι, τη φτώχεια και τη στέρση, λες και στάλαζε στις καρδιές των ανθρώπων ιλαρότητα, καλοσύνη και αισιοδοξία. Σήμερα που το πέρασμα των χρόνων και οι συνθήκες της ζωής και της εποχής μάς φόρτωσαν με βάρη και ευθύνες, η μνήμη των παλαιών γιορτινών ημερών λειτουργεί στην ψυχή μας, όπως η βρύση στο διψασμένο στρατοκόπο του καλοκαιριού. Μπροστά μας παραλαύνουν οι μέρες της παιδικής μας ηλικίας, οι μέρες της αθωότητας, μαζί με τα πρόσωπα των γονέων και των παππούδων μας σαν μια παλιά μουσική που σβήνει... Ας είναι ελαφρύ το χώμα που τους σκεπάζει.

Στους όπου γης συγχωριανούς
ευχόμαστε ολόψυχα

Καλά Χριστούγεννα
και Καλή Χρονιά

Η σελίδα της Χορτιώτισσας

Το δημοτικό μας τραγούδι με την καθαρία φωνή της Χορτιώτισσας

Δια στόματος Άννας Ευ. Αυλωνίτη

Πικρή, βέβαια, είναι πάντοτε η ξενιτιά, αλλά εξαιρετικά τραγική διάσταση έπαιρνε ο ξενιτεμός της παλιάς εποχής. Οι τόποι τότε φάνταζαν πολύ μακρινοί, γιατί δεν υπήρχαν οι σημερινοί τρόποι επικοινωνίας. Το φαρμάκι της ξενιτιάς ήταν ένα φαρμάκι χωρίς παρηγοριά. Στα Χορτάτα, όταν κάποιος έφευγε για τα ξένα, το προηγούμενο βράδυ μαζεύονταν όλοι οι συγγενείς και φίλοι, στρώνανε τραπέζι στο πατρικό και ακολουθούσε γλέντι. Την άλλη μέρα το πρωί, αυτός που έφευγε αποχαιρετούσε τους γονείς του και όλους του συγγενείς και φίλους, που τον ξεπροβόδιζαν με δάκρυα στα μάτια και με τις ευχές για καλή προκοπή και καλή επιστροφή στο χωριό. Ιδιαίτερα επώδυνος όμως ήταν ο εκπατρισμός κάποιου για τη «φαρμακωμένη» μάνα του, για την οποία καμιά παρηγοριά δεν ήταν ικανή να απαλύνει τον πόνο της. Η μητρική καρδιά γίνεται

συντρίμια μπροστά στην ανελέητη πραγματικότητα ή ακόμα και στον επαπειλούμενο ξενιτεμό.

Στο πρώτο ποίημα η μάνα σκιαγραφεί τη γεμάτη πόνο, δυστυχία και συμφορές ζωή της ξενιτιάς, για να αποτρέψει το γιο της από τη σκληρή απόφαση για αποδημία, ικετεύοντάς τον να μην ξενιτευτεί, γιατί εκεί δε θα βρει μάνα «τον πόνο του να γιάνει», ενώ στο δεύτερο το ποίημα θίγει το γεγονός ότι η ξενιτιά καμιά φορά πλανεύει τον ξενιτεμένο και οι σειρήνες στα ξένα τον κάνουν να λησμονήσει τ' αγαπημένα του πρόσωπα. Γι' αυτό η μάνα δεν μπορεί να επουλώσει την ανίατη πληγή της, εξωτερικεύοντας τον καημό της:

«Πώς να γελάει τ' αχείλι μου και να χαρεί η καρδιά μου πό 'χω παιδιά στην ξενιτιά και γράμμα δε λαβαίνω;».

Μια μάνα απόψε μάλωνα

Μια μάνα απόψε μάλωνα, μάλωνα με το γιο της.
Στα ξένα γιόκα μ' να μην πας, μη φεύγεις απ' το σπίτι.
Στα ξένα μάνα δε θα βρεις τον πόνο σου να γιάνει.
Στα ξένα γιόκα μ' να μην πας και να μην περβατήσεις.
'Όσο είν' ο ξένος μας καλά, καλά είναι και τα ξένα,
άμ' αρρωστήσει ο ξένος μας, βάλε φωτιά στα ξένα.

Μάνα με τα πολλά παιδιά

Μάνα με τα πολλά παιδιά, με τους καλούς λεβέντες
πώς δε γελάει τ' αχείλι σου, δε χαίρεται η καρδιά σου;
Πώς να γελάσ' τ' αχείλι μου και να χαρεί η καρδιά μου,
πό 'χω παιδιά στην ξενιτιά και γράμμα δε λαβαίνω;

Για την καταγραφή: Έκτορας Γ. Χόρτης

Χορτάτα: Κατευόδιο σε ζευγάρι χωριανών που μεταναστεύει (1966)

ΦΩΤΟ: FR. BERGER (ΠΙΚΟΣ)

Χορτιώτικη κουζίνα

“Μό'ρχεται να κάμω
γιούργια στον νταβά με τα κουλούρια”

Παρασκευή:
Αρχικά, τρίβουμε το αλεύρι με το λάδι (κατά προτίμηση 6-8 ώρες πριν) και προσθέτουμε μαραθόσπορο, σουσάμι και ένα κουταλάκι αλάτι. Στη συνέχεια, ζεσταίνουμε νερό μέχρι να γίνει κλιαρό, ανοίγουμε μια λακουβίτσα στο αλεύρι, βάνουμε μέσα το προζύμι και, ακολούθως, το διαλύουμε με το νερό, το ζυμώνουμε, ώσπου να γίνει η ζύμη ελαστική, πλάθουμε τα κουλούρια και τα αφήνουμε και φουσκώνουν, σκεπασμένα σε ζεστό μέρος. Για να ιδούμε αν είναι έτοιμα, παίρνουμε ένα και το ρίχνουμε σε κατσαρολάκι με κρύο νερό. Αν ανεβεί στην επιφάνεια, τα κουλούρια είναι έτοιμα για το φούρνο.

Η γαστρονόμος της παράδοσης ΒΣΧ (Βάλσαμο Συνταγές Χορτάτων) προτείνει: χορτιώτικα κουλούρια

Υλικά: 1 κιλό αλεύρι ολικής αλέσεως, προζύμι, 1 νεροπότηρο λάδι, 1 κουταλάκι του γλυκού αλάτι, 1 κουταλιά σούπας μαραθόσπορο, 1 κουταλιά σούπας σουσάμι

Τα ψήνουμε σε προθερμασμένο φούρνο για μισή περίπου ώρα στους 120ο (ώσπου να ροδίσουνε). Στη συνέχεια, τα γυρίζουμε ανάποδα, χαμηλώνουμε στους 100ο και τα αφήνουμε 60+ λεπτά, για να γίνουν τραγανά. Έτσι, το ταπεινό κουλούρι γίνεται σημαντικό στο Σύνταγμα της (γευστικής) Απόλαυσης, για να παραφράσουμε το μεγάλο Αλεξανδρινό ποιητή.

Προσοχή στις απομιμήσεις !!! Δεν πιάνουν μία μπροστά στα γευστικότερα κριτσανιστά (= τραγανά³) αυθεντικά χορτιώτικα κουλούρια.

**Κοινωνικά
Γεννήσεις:**

Το ζεύγος Γεωργίου Χόρτη του Θωμά απέκτησε αγοράκι στις 26 Ιουλίου του 2012. Στους ευτυχείς γονείς και τους οικείους τους ευχόμαστε να τους ζήσει.

Γάμοι:

Όπως γράψαμε και στο προηγούμενο τεύχος, είν' ο Αργύρης άρρωστος, δηλαδή τζιφος!

Συγχαρητήρια:

Η Σοφία Χόρτη, κόρη του συγχωρεμένου Πανταζή Σ. Χόρτη κατέλαβε την 20η θέση (μεταξύ 470 συμμετοχών) στον «Θεσμό Αριστείας και ανάδειξης καλών πρακτικών στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση» με το έργο: Η δυναμική των εργασιών -Project στο μάθημα της Οικιακής Οικονομίας, με 351 βαθμούς. Τη συγχαίρουμε και της ευχόμαστε "και σ' ανώτερα"

Θάνατοι:

Επιτέλους κανένα!

**Διεθνείς διακρίσεις για το
Δημήτρη Χόρτη**

Ο Δημήτρης Ι. Χόρτης, εγγονός του μακαρίτη του μπάριμα Μήσου του Χόρτη, που γεννήθηκε και μεγάλωσε στον Αν Πέτρο, αφού βραβεύθηκε ως φοιτητής από το Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας για την άριστη επίδοση σπουδών στο 5ο έτος του τμήματος Μηχανολόγων και Αεροναυπηγών Μηχανικών του Πανεπιστημίου Πατρών, είχε και δύο μεγάλες διεθνείς διακρίσεις. Πιο συγκεκριμένα, το 2008, ως μέλος της ομάδας του ανεμοκίνητου οχήματος «Ζέφυρος», βραβεύθηκε στον 1ο Παγκόσμιο Αγώνα «Racing Aeolus» για την καλύτερη χρήση ανταλλακτικών και επιμέρους μηχανικών μερών, και πρόσφατα (11 Οκτωβρίου) του απονεμήθηκε το βραβείο καλύτερης διδακτορικής διατριβής σε ευρωπαϊκό επίπεδο για το έτος 2012 στο Oldenburg της Γερμανίας από την Ευρωπαϊκή Ακαδημία Αιολικής Ενέργειας, για τη συνεισφορά και τα καινοτόμα στοιχεία της διατριβής του στον τομέα της αιολικής ενέργειας. Τα θερμά μας συγχαρητήρια στο Δημήτρη και καλή και δημιουργική πορεία στο επίπονο αλλά και γοπητευτικό και πολύτιμο για την κοινωνία πεδίο της επιστημονικής έρευνας. Πηγή: <http://www.tovima.gr/science/article/?aid=484346>. (Ευχαριστούμε την Ιωάννα Μαργέλη που μας έστειλε το σχετικό υλικό).

Οι «Αυλές»

■ Του ΕΚΤΟΡΑ Γ. ΧΟΡΤΗ

ΤΟ ΓΗΠΕΔΟ, ως τη δεκαετία του '70 βρισκόταν στις «Αυλές», λίγο έξω από το χωριό. Ήταν ένα μεγάλο και μακρύ χωράφι που στη μια πλευρά του στένευε, γεμάτο πέτρες και αγκάθια. Για να μιλήσουμε με σημερινούς όρους, ήταν συνδυασμός του 5 επί 5, 8 επί 8 και 11 επί 11, αφού ήταν 11 επί 8 ή 11 επί 5 ή 8 επί 5 (ανάλογα με τον αριθμό των ποδοσφαιριστών ρυθμιζόταν και τα «τέρματα»). Εναλλακτικά, κατά καιρούς, χρησιμοποιούσαμε το «Μαρακανά», στην περιοχή «Φραμένου», και το «γίπεδο» στη Φτελιά, 1000 σχεδόν μέτρα υψόμετρο (το τελευταίο αν υπήρχε κατάλληλο όχημα για τη μεταφορά των ποδοσφαιριστών). Τα ποδοσφαιρικά «σωματεία» που φιλοξενούσαν οι «Αυλές» ήταν δύο, ο «Κεραυνός» και η «Θύελλα». Ήταν σωματεία αναγνωρισμένα από τη λαϊκή βάση, δηλαδή από όλους τους ποδοσφαιριστές του χωριού και τους φίλους τους. Δεν ξέρω πόσα κοινά στοιχεία είχαν τα ως άνω σωματεία, ξέρω όμως ότι είχαν το βασικότερο, τη μία και μοναδική και, εν πολλοίς, προβληματική μπάλα με την οποία διεξάγονταν οι αγώνες. Οι ενδεκάδες αποτελούνταν συνήθως από 14 πάνω κάτω ποδοσφαιριστές, 7+7. Αν δεν συμπληρώνονταν ο αριθμός, τότε έπαιζε με χίλια δυο παρακάτια (συνήθως τερματοφύλακα) κάποιος άσχετος ή κάποιος που (άκουσον, άκουσον!) βαριόταν ... τη μπάλα!!! Μόνο όταν, καμιά φορά, έπαιζαν «παλαίμαχοι- νέοι» περίσσευαν ποδοσφαιριστές. Στην περίπτωση αυτή ζήτημα επιλογής δεν υπήρχε, γιατί η σύνθεση των ομάδων γινόταν με ηλικιακά κριτήρια (ξεκινούσε από το Χρήστο – μετεγγραφή εκ Κύπρου- και το Λάκη και, σε φθίνουσα κλίμακα, έφτανε συνήθως ως τον Πλαστήρα). Υπήρχε μάλιστα περίπτωση που ο μικρότερος ποδοσφαιριστής ήταν ηλικίας 46 (ναι, σαράντα έξι!) χρονών.

Αλλά ας επανέλθουμε στα σωματεία. Οι θέσεις ήταν: μπακότερμα (η θέση του τερματοφύλακα θεωρούνταν ξεφτίλα, τουλάχιστον μέχρι τότε αναλάβει ο Σπύρος Β., που άφησε εποχή ως τερματοφύλακα του Κεραυνού), 2-3 άμυνα και 3-4 επίθεση. Σε μερικές περιπτώσεις μάλιστα γίνονταν διαβουλεύσεις για το ποιος θα κάτσει τέρμα - μπακότερμα, που συνήθως κατέληγαν σε συμβιβασμό, να παίζουν εκ περιτροπής όλοι τερματοφύλακες, γιατί αλλιώς αγώνας γιοκ. Τη λήξη του αγώνα σφύριζε ο διαιτητής ήλιος, όταν πια δε βλέπαμε τη μύτη μας. Όσο για το «μπάτζετ», υπήρχαν και τρεις μεγάλοι χορηγοί, οι αμ'δελιές (κατά πρότυπο η αμ'δελιά του μακαρίτη του μπάριμα Αντρέα του Χόρτη, στον οποίο ανήκαν και οι «Αυλές»), οι απιδιές και τα Πατρινά (σταφυλιές). Οι ομάδες διακρινόταν μεταξύ τους με έναν πολύ απλό τρόπο: Οι ποδοσφαιριστές της μιας έπαιζαν γυμνοί από τη μέση κι επάνω, ενώ της άλλης φορούσαν ό,τι είχε ο καθένας. Επιπλέον, ο κάθε ποδοσφαιριστής αποκαλούνταν με ένα προσωνύμιο «φιρμάτων» ανά το πανελλήνιο ποδοσφαιριστών ή και με το όνομα πρώων από περιοδικά τύπου Γκαούρ - Ταρζάν, ανάλογα με το στυλ του. Ενδεικτικά αναφέρω μερικά τέτοια προσωνύμια: Στάνλεϋ Μάθιους, Μαστρακούλιας, Μάικ Γαλάκος, Νταν Γεωργιάδης, Νταμπούχ, Παυλίδης κ.λπ. Κι αν κάποιος είχε την ατυχία να μην έχει τέτοιο προσωνύμιο τον φωνάζαμε με το συνηθισμένο παρατσούκλι του (όλοι είχαμε) και έτσι λύναμε και το μείζον πρόβλημα των συνωνυμίων.

Σημειωτέον ότι οι επικές συγκρούσεις Κεραυνού – Θύελλας συμπαρέσυραν άμεσα ή έμμεσα και όλο το χωριό, προκαλώντας αξιοσημείωτα κοινωνικά φαινόμενα, όπως συμβαίνει και σήμερα με τη στοργική θεά, τηρουμένην, βέβαια, των αναλογιών. Μην νομίζεις, αγαπητέ αναγνώστα, ότι το ποδόσφαιρο παλαιότερα (1990 ante) ήταν ένα άθωο άθλημα. Ανέβαζε τις ποσότητες αδρεναλίνης και τη συγκίνηση όχι μόνο στους άμεσα εμπλεκόμενους ποδοσφαιρι-

στές αλλά και σε όλο το χωριό και, γενικά, προκαλούσε σεισμικές αντιδράσεις σε όλα τα πεδία. Καταρχάς, επειδή στη διάρκεια του παιχνιδιού πρωταγωνιστούσε το ποδάρι και ως εκ τούτου θριάμβευε και η «κλωτσά», αλλά και επειδή ο καθένας ήθελε να κάνει και τις «χορογραφίες» του σαν άλλος Νουρέγιεφ σε ένα απρόβλεπτο τεραίν, στις «Αυλές» μπορούσε κανείς να διατρέξει μεγάλους κινδύνους για τη σωματική του ακεραιότητα. Μπορούσε π.χ., αν δεν ήταν προσεκτικός, να σκοτάνει απάνου στην αρσίσκλα του αντιπάλου ή και σε κανένα μόχαλο και να βρεθεί εν ριπή οφθαλμού σε καμιά βατσι(ι)νιά ή καμιά μάζα (ήγουν περνάρι). Οι τιμές της αδρεναλίνης ανέβαιναν σε δυσθεώρητα ύψη. Η πορεία της μπάλας, η εξέλιξη του παιχνιδιού, οι καυγάδες για το φάουλ ή το μπένάλτυ, η ελαστικότητα στους κανόνες [τρία κόρνερ ένα (μπένάλτυ ή πέντε κόρνερ ένα (μπένάλτυ; ήταν (μπένάλτυ; κ.λπ.), το χτύπημα της μπάλας και οι χτύποι της καρδιάς για το γκολ, η έκσταση όταν το πετυχαίναμε, η απόγνωση και ο θυμός όταν το «τρώγαμε», η χαρά της νίκης και η λύπη της ήττας και της συνακόλουθης καζούρας, όλα αυτά ανέβαζαν τους σφυγμούς, που έτειναν προς το άπειρο. Γενικά όμως το ταπεινό «τόπι» μάς πήγαινε μακριά. Στις «Αυλές» αναπνέαμε έναν αέρα ελευθερίας, νικούσαμε πειστικές καταστάσεις, όπως το να πάμε να βοσκήσουμε τα ζωντανά κ.λπ., και σφυρηλατούσαμε ακατάλυτους δεσμούς φιλίας.

Ως προς τη βία, υπήρχε και τότε το θέμα της εκτός αγωνιστικού χώρου βίας, που είχε όμως κάποιες ευδιάκριτες διαφορές ως προς τη μορφή σε σχέση με το σήμερα. Υπήρχε καταρχάς η ψυχολογική βία που συνδέεται με τις θανατηφόρες λοξές ματιές που εισπράτταμε από χωριανούς, γιατί δεν πηγαίναμε «στη στραβομάρα μας» και, κατ' αυτούς, κατά κάποιο τρόπο ... αλπεύαμε. Σ' αυτό συνεπικουρούσαν και από πολλές μανάδες που έβαζαν φυτιλιές στους πατεράδες δια τα «περαιτέρω» (κoinώς, ενίοτε έπεφτε και «ρεπόμο»). Έτσι διαμορφωνόταν ένα αρνητικό για τη στοργική θεά κλίμα στη χορτιάτικη κοινωνία, που είχε όμως και μια άλλη βάση: Το κάθε παιδί, όπως προαναφέραμε, ήταν παραγωγικός συντελεστής στην οικιακή οικονομία, λειτουργώντας επικοινωνικά αλλά αποφασιστικά σε όλα τα πεδία της οικονομικής και κοινωνικής δραστηριότητας: γεωργία, κτηνοτροφία, οικιακές εργασίες και γενικότερες υπηρεσίες [π.χ. «Χάει, ορέ λεβέντη, ως το Κομπλιό (σσ: 5 χιλιόμετρα πήγαινε) –έλα, φυσικά ποδαρόδρομο) να πεις του Μπρούσα το και το»]. Από πολιτική άποψη το συγκεκριμένο κλίμα οδηγούσε στη διαμόρφωση του στρατηγικού στόχου του πολιτικοκοινωνικού κατεστημένου του χωριού: ιερός πόλεμος κατά της μπάλας. Ανοχή υπήρχε μόνο Αύγουστο – Σεπτέμβριο, που πέφτανε οι αγροτικές εργασίες (ως τις 21 Σεπτεμβρίου που άρχιζε το σχολείο).

Όμως αυτό που κάνει τις μεγάλες ομάδες, όπως ο Κεραυνός και η Θύελλα, να είναι πραγματικά σπουδαίες, είναι το να μπορούν να ξεπερνούν όλες τις αντιξοότητες που τους παρουσιάζονται. Εμείς τότε δειγμάμε με τον τρόπο μας τι σημαίνει ενεργός ποδοσφαιριστής και ποιες είναι οι «κόκκινες γραμμές» που ένας πατέρας δεν μπορεί να υπερβεί. Γι' αυτό μπορούσαμε πάμπολλες φορές να κραυγάζουμε Γκοοοοοοοοοο! και να μεθύσουμε από τέτοιες οριακές στιγμές. Και η ιαχί αυτή, βγαλμένη μέσα από τον πυρήνα της ύπαρξής μας, θα αντπεί πάντοτε στις «Αυλές» της ψυχής μας και θα μας δίνει την αίσθηση πως ανήκουμε σε μια κοινότητα στην οποία ζήσαμε μια συναισθηματική πραγματικότητα μοναδική, γιατί μοναδικές ήταν και οι συγκεκριμένες εμπειρίες από τις «Αυλές» και το «Μαρακανά», αλλά και γενικότερα οι εμπειρίες από το χορτιάτικο τοπίο, φυσικό κι ανθρώπινο.